

František Graus (1921 – 1989)

Graus ako človek

Narodil sa v Brne do nemecky hovoriacej židovskej rodiny. Vzťah rodiny k židovskej viere bol však len formálny. Grausov postoj k judaizmu sa zmenil až počas štúdií na židovskom gymnáziu, no napriek tomu neskôr tvrdil, že jeho vierovyznanie je len akási maska. Jeho viera alebo presnejšie povedané, pôvod, mu nanešťastie v roku 1941 zabezpečili transport do ghetta v Terezíne, kde sa stal presvedčeným marxistom. Po vojne začal študovať na Vysoké škole politické a sociálnej, ale štúdiá zanechal a prestúpil na Filozofickú fakultu Karlovej univerzity. Zároveň začal štúdium aj na Státní archivní škole a zamestnal sa v Archíve hl. m. Prahy ako pomocný vedecký pracovník. V roku 1949 sa dokonca zúčastnil štúdijskej cesty do Belgicka. Jeho kariéra pokračovala v Státní historickém ústavu a od roku 1953 zastával pozíciu vedúceho vedeckého pracovníka na novovzniknutom Historickom ústave ČSAV a šéfredaktora Československého časopisu historického. Od roku 1965 začal pôsobiť ako profesor na Univerzite Karlovej. Po vpáde vojsk Varšavskej zmluvy (1968) odchádza do zahraničia na univerzitu v Giessene a neskôr do Basileje. Od roku 1983 bol členom redakčnej rady Historische Zeitschrift. Zomrel v Basileji 1.5. 1989.

Odborná činnosť a publikácie

František Graus začal svoju odbornú kariéru zameraním na hospodárske a sociálne dejiny českého stredoveku. Roku 1949 vyšla jeho prvá monografia: „*Chudina městská v době předhusitské.*“ Prvé diela historika sú do značnej miery ovplyvnené marxistickou ideológiou, no ich úroveň je napriek tomu veľmi vysoká. Pán Macek uvádza, že ide o základnú literatúru pre každého bádateľa zaoberajúceho sa obdobnou tematikou.

Ďalšou dôležitou témou práce Františka Grausa bola kríza feudalizmu a vrcholného stredoveku. Šlo v podstate o celoeurópsku diskusiu, keďže v tomto období bol už Graus dobre známy medzi západnými historikmi a svoje práce publikoval aj v zahraničí.

Graus sa nenechal obmedzovať hranicami štátu, ani ohraňovaním časovým. Vypracoval štúdie aj na tému Merovejskej ríše a Veľkej Moravy, medzi ktorými hľadal súvislosti. Pri svojej historickej práci využíval okrem bežných prameňov hojne i hagiografické spisy a tiež obhajoval spoluprácu histórie a archeológie.

V rámci jeho záujmu o okrajové vrstvy stredovekej spoločnosti sa venoval dejinám židovského národa a jeho prenasledovania.

Okrem štúdia samotných historických faktov a prezentovania výsledkov bádania sa Graus zaoberal taktiež problémom samotnej historiografickej práce. Je editorom zborníku „*Naše živá a mrtvá minulost*“, kde okrem prác svojich kolegov uverejnil aj svoju esej s rovnakým názvom.

Výber prác - monografie

Chudina městská v době předhusitské. Praha 1949.

Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské I. Dějiny venkovského lidu od 10. století do první poloviny 13. století. Praha 1953.

Dějiny venkovského lidu v Čechách v době předhusitské II. Dějiny venkovského lidu od poloviny 13. století do roku 1419. Praha 1957.

Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger. Studien zur Hagiographie der Merowingerzeit. Praha 1965.

Výber prác – štúdie

Krise feudalismu ve 14. století. In: Sborník Historický 1, 1953, s. 65-121.

K otázkám metodiky středověkých dějin, ČČH 4, 1956, s. 99-115

O poměru mezi archeologií a historií. K výkladu nožů na slovanských pohřebištích, Archeologické Rozhledy 9, 1957, s. 535-552.

Naše živá i mrtvá minulost. In: *Naše živá i mrtvá minulost.* Ed. František Graus. Praha 1968. *Židovské dejiny, dejiny Židů.* ČSČH 17, 1969, s. 712-717.

Judenfeindschaft im Mittelalter. In: *Antisemitismus. Von der Judenfeindschaft zum Holocaust.* Edd. Herbert Strauss, Norbert Kampe. Frankfurt – N. York 1985, s. 29-45. [Český překlad dostupný online na: http://jpstreti.wz.cz/materialy/predmety/PDEC/26.3.-f.-graus-nepratelstvi-vu_.pdf (sňahované 27.11. 2012)]

Bibliografii Františka Grause zpracoval:

Šmahel, František: František Graus /14. 12. 1921 – 1. 5. 1989/. In: *Mediaevalia Historica Bohemica* 1. Praha 1991. s. 515-531.

Literatúra:

Jiroušek, Bohumil: Prožitek emigrace u Františka Grause. *DaS* 24, 2002, č. 3, s. 34-36.

Klápště, Jan: Nesnadný návrat profesora Františka Grause. *DaS* 24, 2002, č. 3, s. 37-38.

Macek, Josef.: František Graus (14. 12. 1921 – 1. 5. 1989). *ČČH* 88, 1990, s. 201-208.

Olivová Věra: Spolupráce s Františkem Grausem. In: Beneš, Zdeněk – Jiroušek, Bohumil – Wihoda, Martin: František Graus. *Zamyšlený poutník mezi živou a mrtvou minulostí.* In: Hanuš, Jiří – Vlček, Radomír (Eds.): *Historik v proměnách doby a prostředí 20. století.* Brno 2009. s. 251-261.